

SYSTÉM ŠKOLENÍ PRO ZÍSKÁNÍ A UDRŽENÍ **ODBORNÉ ZPŮSOBILOSTI**

Ing. Jitka Češková
SŽDC, Generální ředitelství, Odbor personální, Praha

1. ÚVOD

Systém školení pro získání a udržení odborné způsobilosti a znalosti zaměstnanců Správy železniční dopravní cesty, státní organizace (dále jen „SŽDC“) a dodavatelů činností je striktně vázán zákonnými ustanoveními. Je to ucelený systém, který zahrnuje nejen systém získání, udržení a ztráty odborné způsobilosti, ale jasně popisuje i podmínky a pravidla, jejichž dodržování je nezbytné k udržení tohoto systému.

2. LEGISLATIVNÍ POZADÍ

V souladu s § 22 odstavec 1, písm. b), respektive § 35 odstavec 1, písm. b) zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, v platném znění je provozovatel dráhy, respektive dopravce povinen vydat ke dni zahájení provozování dráhy, respektive provozování drážní dopravy vnitřní předpis, kterým se stanovuje odborná způsobilost a znalost osob, které toto provozování dráhy a drážní dopravy zajišťují, organizují, řídí a kontrolují. Předpis musí dále obsahovat způsob ověřování odborné způsobilosti, systém pravidelného školení a podmínky a pravidla pro vydávání a odnímání osvědčení strojvedoucího. Současně je provozovatel dráhy i dopravce povinen zajistit, aby provozování dráhy a drážní dopravy prováděly osoby, které jsou zdravotně a odborně způsobilé.

U SŽDC je tímto vnitřním předpisem vydaným v souladu se zákonem o dráhách předpis SŽDC Zam1 „Předpis o odborné způsobilosti a znalosti osob při provozování dráhy a drážní dopravy“.

Předpis stanovuje pravidla pro získávání, udržování a ztrátu odborné způsobilosti a znalosti osob při provozování dráhy a drážní dopravy na dráhách, na kterých je provozovatelem dráhy SŽDC a při provozování drážní dopravy u provozovatele drážní dopravy SŽDC.

Předpis je závazně platný nejen pro zaměstnance SŽDC, ale i pro zaměstnance dodavatele činností, kteří pro SŽDC vykonávají činnosti vyžadující odbornou způsobilost a znalost. Před novelizací předpisu (k 1. 4. 2014), byly požadavky na odbornou způsobilost zaměstnanců dodavatele činností stanoveny ve směrnici SŽDC č. 50 „Požadavky na odbornou způsobilost dodavatelů při činnostech na dráhách provozovaných státní organizací Správa železniční dopravní cesty“. Novelizací předpisu a jeho účinností byla pravidla pro získávání, udržování a ztrátu odborné způsobilosti a znalosti nediskriminačně sjednocena.

3. PŘEDPIS SŽDC ZAM1

Předpis SŽDC Zam1 je zpracován a rozdělen na Základní část obsahující aktuálně platné podmínky a pravidla pro získávání, udržování a ztrátu odborné způsobilosti a znalosti a 7 příloh souvisejících s požadavky základní odborné způsobilosti, odbornou způsobilostí a znalostí dle pracovních činností a odbornou způsobilostí a kvalifikací v elektrotechnice. Toto rozdělení přináší výhody při zpracovávání změn předpisu.

Základní část obsahuje základní ustanovení, výklad pojmů, obecný popis toho, co je odborná způsobilost a znalost, dále statě o získání, udržování a ověřování odborné způsobilosti, ale i o ztrátě odborné způsobilosti.

V souladu se zněním zákona o dráhách je odborná způsobilost stanovena pouze na pracovní činnosti. Obecně lze říci, že zaměstnanec může být zařazen pouze na takové pracovní místo a především s takovou pracovní činností, ke které je odborně způsobilý.

Základní odbornou způsobilostí pro všechny činnosti, které ze zákona podléhají požadavkům na odbornou způsobilost a znalost je vstupní školení, následně se každý zaměstnanec připravuje na získání odborné způsobilosti prostřednictvím podmínek a pravidel některé ze 4 druhů zkoušek. Každý zaměstnanec se připravuje na vykonání zkoušky na základě Plánu přípravy. Období přípravy se skládá ze třech období – úvodní období, kdy se zaměstnanec seznamuje s pracovním prostředím, období odborné přípravy, kdy se zaměstnanec teoreticky a prakticky seznamuje se všemi provozními pracemi a úkony potřebnými pro danou pracovní činnost a konečně obdobím provozní přípravy, kdy se zaměstnanec učí samostatně pracovat.

V základní části se objevuje i popis jednotlivých druhů zkoušek. Jedná se o odbornou zkoušku, což je zkouška, kterou se ověřuje odborná způsobilost a znalost zaměstnance pro příslušnou pracovní činnost. Dále se jedná o nástavbovou zkoušku, která opravňuje zaměstnance k samostatnému výkonu úzce specifické pracovní činnosti. Dalším pojmem je zkouška zvláštní odborné způsobilosti, kterou se ověřují odborné znalosti a dovednosti pro pracovní činnost řízení drážního vozidla. A posledním druhem zkoušky je zkouška praktické způsobilosti, kterou se ověřuje praktická dovednost zaměstnance pro samotnou činnost nebo určené pracoviště.

Odborná zkouška je vždy zkouškou komisionální. Každá odborná zkouška má osnovou odborné způsobilosti stanovenou část všeobecnou, část dopravní a část technickou. Odborná zkouška se vždy skládá z části písemné a z části ústní. Písemná část vždy obsahuje minimálně 30 otázek. Ústní část se skládá ze zhodnocení a zodpovězení chybných odpovědí z písemné části, případně dalších otevřených otázek.

V souladu s tímto předpisem musí být odborná způsobilost zaměstnanců pravidelně udržována a ověřována. Nestačí tedy pouze složit příslušný druh zkoušky, je nutné odbornou způsobilost dále udržovat. K udržování odborné způsobilosti slouží buď pravidelné školení nebo odborný seminář.

Každá zkouška, ať už odborná, nástavbová, zvláštní odborné způsobilosti nebo zkouška praktické způsobilosti je dána osnovou zkoušky. Osnovy příslušných druhů zkoušek jsou v přílohách 4, 5 a 6 předpisu. Osnova, krom označení zkoušky, určuje

i předpoklady k vykonání této zkoušky, jako jsou vzdělání, požadovaná elektrotechnická kvalifikace, požadovaná praxe, požadovaná předchozí odborná způsobilost, případně stupeň jazykových znalostí. Dále je v předpise část zaměřená na předchozí výcvik a následně část věnovaná rozsahu požadovaných znalostí. Rozsah požadovaných znalostí je rozdělen na část všeobecnou, dopravní a technickou. V tomto rozsahu jsou uvedeny znalosti příslušných předpisů a směrnic, případně dalších norem, jejichž znalost je u zaměstnanců vyžadována. Poslední částí, ale neméně důležitou jsou požadavky na udržování odborné způsobilosti. Je zde jasně vyznačeno, zda zkouška vyžaduje pravidelné přezkoušení, jakým způsobem se zkouška udržuje a je stanoven i rozsah pravidelného školení či odborného semináře.

Osnova odborné způsobilosti				
Druh zkoušky:				
Číslo zkoušky:				
Zkouška:				
Zkušební komise:				
Zkouška platí pro pracovní činnosti:				
Zkouška opravňuje k výkonu pracovní činnosti:				
Předpoklady k vykonání této zkoušky				
Vzdělání:				
Požadovaná praxe:				
Stupeň elektrotechnické kvalifikace:				
Základní odborná způsobilost:				
Požadovaná předchozí zkouška:				
Stupeň jazykových znalostí:				
Výcvik				
Úvodní období:				
Odborná příprava:				
Provozní příprava:				
Rozsah požadovaných znalostí				
Část: V				
Část: D				
Část: T				
Jiné požadované znalosti				
Poznámky:				
Požadavky na udržování odborné způsobilosti				
Pravidelné přezkoušení:				
Lhůta pravidelného přezkoušení:				
Pravidelné školení:				
Roční počet bloků pravidelného školení:				
Roční počet hodin pravidelného školení:	Celkem:	D:	T:	V:
Druh ověřování znalostí:				
Účast na pravidelném školení platí pro pracovní činnosti:				
Odborný seminář:				
Roční počet bloků odborného semináře:				
Roční počet hodin odborného semináře:	Celkem:	D:	T:	V:
Druh ověřování znalostí:				
Účast na odborném semináři platí pro pracovní činnosti:				

Obr. 1 - Osnova odborné způsobilosti

Nedílnou součástí základní části předpisu je i stať týkající se ztráty odborné způsobilosti. Odbornou způsobilost může zaměstnanec ztratit v případě, že déle jak 12 měsíců nevykonával pracovní činnost určenou tímto předpisem, neúčastnil se dvou po sobě jdoucích školení nebo neúčastnil se prokazatelného ověření znalostí či pravidelného přezkoušení nebo u tohoto přezkoušení neuspěl.

Příloha číslo 1 je zaměřena na požadavky na školitele. Zde jsou definovány základní požadavky, které musí splňovat každý školitel, který chce školit odbornou způsobilost vyžadovanou předpisem SŽDC Zam1. Těmi nejzákladnějšími požadavky je, že školitel má pedagogické vzdělání, minimálně v rozsahu pedagogického minima, školitel musí být ke školení pověřen a vyhlášen v dokumentu ředitele odboru personálního. Samozřejmostí je, že dodržuje všechna ustanovení předpisu SŽDC Zam1 a je pro školenou oblast odborně způsobilý.

Příloha číslo 2 obsahuje požadavky na základní odbornou způsobilost, tedy vstupní školení. Vstupní školení se týká všech zaměstnanců a dělí se na dvě školení, a to vstupní školení pro pracovní činnosti bez pohybu v provozované železniční dopravní cestě a vstupní školení pro pracovní činnosti s pohybem v provozované dopravní cestě.

Nedílnou součástí předpisu je i příloha číslo 3, která se zabývá elektrotechnickou kvalifikací. Odborná způsobilost v elektrotechnice vychází z vyhlášky Českého úřadu bezpečnosti práce a Českého báňského úřadu o odborné způsobilosti v elektrotechnice č. 50/1978 Sb. a z vyhlášky Ministerstva dopravy č. 100/1995 Sb.

Příloha číslo 4 obsahuje osnovy odborné způsobilosti při činnostech pro provozuschopnost dráhy. Konkrétně se jedná o:

- činnosti na železničním svršku a spodku - odborné zkoušky řady K;
- činnosti na stavbách železničního spodku – zkoušky řady M;
- činnosti na budovách a bytovém hospodářství – zkoušky řady B;
- činnosti v železniční geodézii – zkoušky řady G;
- činnosti na sdělovacím (telekomunikačním) zařízení – zkoušky řady T;
- činnosti na zařízení zabezpečovací techniky – zkoušky řady Z;
- činnosti v elektrotechnice a energetice – zkoušky řady E.

Příloha číslo 5 obsahuje osnovy odborné způsobilosti týkající se řízení provozu a organizování drážní dopravy. Jsou zde obsaženy všechny zkoušky pro činnosti řízení provozu a organizování drážní dopravy- zkoušky řady D.

Příloha číslo 6 řeší odbornou způsobilost pro činnosti při provozování drážní dopravy. Týká se odborné způsobilosti znalosti k řízení drážního vozidla na dráze celostátní a regionální, ať už je to vydání licence strojvedoucího nebo vydání osvědčení strojvedoucího nebo samotné zkoušky zvláštní odborné způsobilosti.

Poslední přílohou je příloha číslo 7, která obsahuje seznam a vzory všech tiskopisů, které jsou pro získávání, udržování a ztrátu odborné způsobilosti v souladu s předpisem SŽDC Zam1 potřebné.

4. AKREDITACE VZDĚLÁVÁNÍ

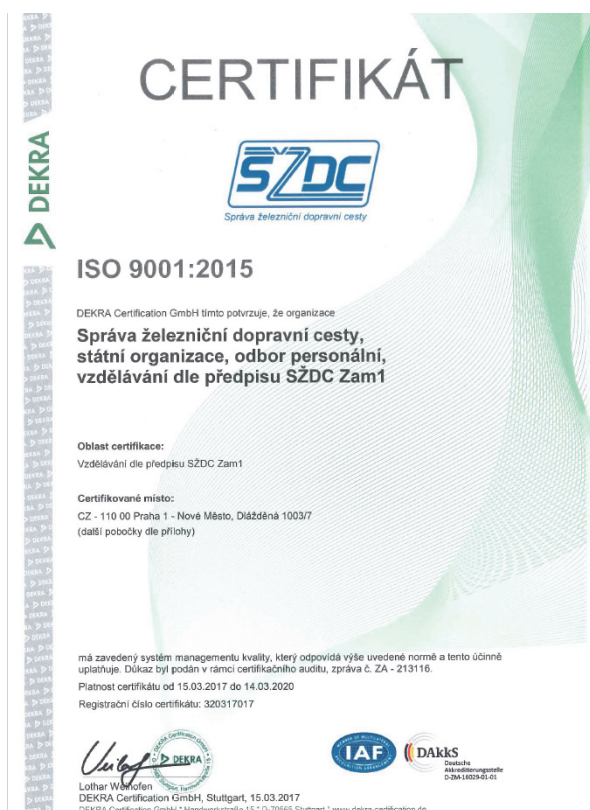
3. 10. 2016 byl zveřejněn zákon číslo 319/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách (dále též „zákon o dráhách“). Účinnost tohoto zákona je stanovena od 1. dubna 2017. Ze zákona vyplývají změny, které se dotýkají přípravy k odborným zkouškám a systému pravidelného školení.

Ověřování odborné způsobilosti a znalosti – zajišťuje provozovatel dráhy nebo dopravce v rámci své podnikatelské činnosti.

Přípravu k odborným zkouškám a následné pravidelné školení – zajišťuje akreditovaná právnická nebo fyzická osoba.

Akreditaci uděluje Drážní správní úřad (dále jen DÚ) po doložení potřebných údajů (viz § 46s bod 4 zákona o dráhách ve znění účinném od 1. dubna 2017).

Pro žádost o akreditaci bylo nezbytné získat certifikát kvality. SŽDC 15. 3. 2017 získala certifikát ISO 9001:2015 na vzdělávání zajišťované v souladu s předpisem SŽDC Zam1.

Obr. 2 - Certifikát ISO 9001:2015

Obr. 3 - Osvědčení o akreditaci

SŽDC získala 9. 6. 2017 Osvědčení o akreditaci pro právnickou osobu od Drážního úřadu.

5. ZÁVĚR

Systém získání, udržování a ztráty odborné způsobilosti a znalosti je na SŽDC dlouhodobě zakotven a má jasná pravidla a mantinely. Striktně vychází ze znění zákona o dráhách. Pro každou pracovní činnost jsou nastavena pravidla pro znalosti a kompetence, za kterých je možno tuto pracovní činnost vykonávat. Tento systém je vytvořen a udržován nejen odborem personálním generálního ředitelství, ale i odbornými útvary, kterých se jednotlivé pracovní činnosti týkají.

LITERATURA:

Zákon č. 266/1994 Sb. o dráhách, ve znění pozdějších předpisů.

Předpis SŽDC Zam1 „Předpis o odborné způsobilosti a znalosti osob při provozování dráhy a drážní dopravy“.

Dostupný také z: <http://www.szdc.cz/dalsi-informace/zam1.html>

Lektoroval: Ing. Jan Čihák, SŽDC, Odbor traťového hospodaření, Praha